

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ'.

Συνδρομή ετησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐξῆς τοῦ μηνὸς καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευτ. Ὁδὸς Σταθίου 92.

19 Ἀπριλίου 1887

ΕΚΛΟΓΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑ

(Συνήθεια καὶ τέλος ἴδαι προηγουμένον φύλλον.)

Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐπαναστάσεως μεταδοθεῖσα ἢ φοβερὰ νόσος δὲν εἶχεν ἐξελιφθῆ ἐκ τοῦ χωρίου. Ἐνεκα λόγων κληρονομικότητος, ἢ κακῆς διαίτης ἢ ἀμελείας περὶ τὴν προφύλαξιν, ἐκάστοτε ἀνεφαίνετο καὶ νέον θύμα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἣν ἀναφέρεται ἡ παρούσα διήγησις, ἐν βραχεῖ διαστήματι εἶχον προσβληθῆ ὑπ' αὐτῆς πολλὰ ἄτομα, ὥστε φόβος καὶ τρόμος εἶχε διασπαρῆ μεταξὺ τοῦ εὐαριθμοῦ πληθυσμοῦ τοῦ χωρίου. Ὁ προσβαλλόμενος ἀπεμονοῦτο ἀμέσως. Οἰκτεῖται, συγγενεῖς, φίλοι, πάντες ἐγκατέλειπον αὐτόν· εἶτα, μεσολαβούσης τῆς ἀρχῆς, μετεφέρετο εἰς τὸ ἀρχῆθεν ὄρισθὲν πρὸς διαμονὴν τῶν ἀσθενῶν μέρος. Ὁ ἀτυχὴς διεγράφετο πλέον ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καταδικασμένος τοῦ λοιποῦ νὰ διανύσῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ οἰκτροῦ βίου του ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁμοιοπαθῶν του. Πᾶσα τρυφὴ τῆς ζωῆς, πᾶσα διασκεδάσις τοῦ κοινωνικοῦ βίου, πάντα τὰ παρήγορα αἰσθήματα, ἅτινα διαχέουσιν ἀγλήνην ἰλαρὰν ἐπὶ τὴν εἰμαρμένην ζοφερὰν ὕδρον, ἦν ὄρισται νὰ διανύῃ ἡ ἀνθρωπότης, κατηγοροῦντο δι' αὐτοὺς τοὺς δυστυχεῖς ἀποτόμους. Ἦσαν νεκροὶ ἐπιζῶντες μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ συναισθάνωνται τὴν πικρίαν τῆς ἀναμνήσεως καὶ τὸ ἔλγος τῆς ἐγκαταλείψεως. Καὶ αὐτὸς ὁ οἶκος, ὃν ἐμφύτως ἡ ἀνθρωπίνη καρδία αἰσθάνεται καὶ δεικνύει πρὸς πᾶν ἀσθενῆ πλάσμα, καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἴσχυεν ὑπὲρ τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων. Τὸ ζῴδιον αἰσθημα τῆς αὐτοσυντηρητικῆς ἡγείρας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου φραγμὸν ἀνυπέρβλητον.

Οὕτω βαθμηδὸν αἱ ἐν τῇ κοιλάδι καλύβαι ἀνεγερθεῖσαι μᾶλλον ἐξ ἰδιοτελοῦς σκοποῦ προφυλάξεως ἢ ἐξ εὐσπλαγγχνίας καὶ φιλάνθρωπιᾶς εἶχον πολλαπλασιασθῆ, καθόσον ἐπηξάνετο ὁ πληθυσμὸς τοῦ φρικτοῦ συνοικισμοῦ. Οἱ ἀσθενεῖς ἔζων ἐκεῖ ἐγκαταλειμμένοι παρ' ὄλων. Οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ κατοικητήριόν των καὶ μόνον ἐνίοτε γυνὴ τις—διότι εἰς τῆς γυναικός, ὅσον ἀξέστου καὶ ἂν εἴνα, τὴν καρδίαν ληληθότως σώζονται τὰ τρυφερώτερα καὶ εὐγε-

νέστερα αἰσθήματα, σύζυγος—μήτηρ ἢ θυγάτηρ, ἢς ἡ φιλοστοργία ὑπερέβαινε τὴν ἐμφυτον ἀπέχθειαν καὶ τὸν τρόμον, ἐφαίνετο πορευομένη εἰς τὴν ἀπαίσιον κοιλάδα, ἐρριπτε μακρόθεν πρὸς τὸν ἀσθενῆ, ὑπὲρ οὗ ἐνδιεφέρετο, τὴν εὐτελεῆ τροφήν τὴν ἐξαρκούσαν εἰς αὐτὸν διὰ τινος ἡμέρας καὶ προωρισμένην νὰ παρατείνῃ μόνον ἀνωφελῶς τὸν οἰκτρον βίον του, ἄφινεν ἐκεῖ τὰ ἐνδύματα, ἅτινα ἐκόμιζε, τὰ προωρισμένα πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν τατριμμένων καὶ ρυπαρῶν, ἅτινα ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔφερον ὁ ταλαιπώρος λεπρός, ἀντήλλασσε μετ' αὐτοῦ ὀλίγας λέξεις καὶ ἀπῆρχετο μετὰ σπουδῆς. Ὁ κατὰ τύχην διερχόμενος σπανιώτατα ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου καὶ ἀποτολμῶν νὰ πλησιάσῃ ἐκ περιεργείας μέχρις ἀποστάσεως ἐπιτρεπούσης αὐτῷ νὰ διακρίνῃ τ' ἀντικείμενα, ἔβλεπεν, ἂν ἡ ἡμέρα ἦτο εὐήλιος, μετὰ φρίκης ἔλεινέ τινα ὄντα, ρακένδυτα, μὲ μὲλιν οἰδαλέα, μὲ πρόσωπον φοβερῶς παραρμεμορφωμένον, ἐξερχόμενα τῶν τρωγλῶν αὐτῶν, καθιζόμενα περὶ αὐτῶν ἐν νωθρῇ ἐγκατεστήσει, συνδιαλεγόμενα μεταξὺ των, ἐσθίοντα τὸ ἐλεινὸν γεῦμα των ἢ ἀντλοῦντα ὕδωρ ἐκ τοῦ παρακειμένου φρέατος. Τοῦ ἡλίου δύοντος, ἡ ἀποτρόπαιος διήγυρις διελύετο καὶ καθεὶς εἰσδύων εἰς τὸ δυσῶδες αὐτοῦ καταφύγιον, κατεκλίετο ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρωμνῆς του. Ὅσάκις τις ἐξ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, ἔμενε τὸ σῶμα ἄταφον καὶ ὀδωδὸς ἐπὶ ἡμέρας πολλάκις μέχρις ὅτου ἤθελε μεταβῆ ἐπισκέπτῃς τις καὶ μαθὼν ἀνακοινώσῃ τὴν εἰδήσιν εἰς τὸ χωρίον. Ὁ ἱερεὺς τότε μετέβαινε καὶ ἀνεγίνωσκε μακρόθεν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Ἐπειτα ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν ἐμμίσθων ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς ἐπίτηδες διοριζόμενων ἀτόμων, μετεκομίζετο τὸ πτώμα ὑπὸ τῶν συγκατοίκων τοῦ θανάτου λεπρῶν μέχρι τοῦ τάφου, ὃν εἶχον φροντίσει πρότερον νὰ σκάψωσιν εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς κοιλάδος ἀπόστασιν, ἐρριπτετο ἐκεῖ καὶ ἐνεταφιάζετο ὡς θνησιμαῖον, χωρὶς ν' ἀκουσθῆ εἰς λυγμός, χωρὶς νὰ ρέυσῃ ἐν δάκρυ, χωρὶς νὰ προσφέρῃ ἐν χεῖλος τὴν ὑστάτην τῆς συμπαθείας εὐχὴν.

Ὁ Στάθης τὴν ἐσπέραν ἐν τῷ παντοπωλείῳ ἔσπευσε ν' ἀνακοινώσῃ εἰς διήγυριν φίλων του τὴν συνάντησίν του καὶ τὴν ἐκδασιν τῆς κα-

φύοντά που και που άρκαίαι τινες τρίχες καθίσταται τήν θέαν τών προσώπων εκείνων ειδεχθεστέραν. Προύχάρουν μέ όμμα βλοσυρόν και ήλιθιον όμα, οι μέν συρόμενοι σχεδόν, οι δε κλονούμενοι, οι δε στηριζόμενοι επί βακτηριών και έσειόντο τά επ' αυτών ρυπαρά ράκη, προύχάρουν άφωνοι ως φαντάσματα, άπειλητικοί ένταυτώ και περίτρομοι. Έφαινοντο συνοδία καταχθονίων όντων εξαλθόντων διά μιας από τό έρεός του Άδου και εξιστάμενων διότι εύρισκοντο εις τήν λάμψιν τής ήμέρας έν τώ μέσφ τής ζωής.

— Οι λωβιασμένοι! οι λωβιασμένοι! εφώνουν οι έν τώ προαυλίφ.

Πάντες οι έντός του ναού εύρισκόμενοι όρμησαν πρός τά έξω φύρδην. Έξελθόντες, έστησαν θεώμενοι τήν φρικτήν χορίαν προχωρούσαν και προσέβλεπον άλλήλους, παράλυτοι σχεδόν έκ τής έκπλήξεως και τής φρίκης. Διατί έφυγον οι λεπροι από τό κατοικητήριόν των; που κατέβαινον; πρός τίνα σκοπόν έπορεύοντο έν σώματι; Άστραπηδόν επήρχοντο εις τό κνεύμα πάσαι αύται αι άπορίαι, χωρίς όμως έν τή ταραχή ή εκείνη να δύναται αυτό να εξεύρη τήν εξήγησιν. Και οι θεαται έσταντο άκόμη παρατηρούντες άναυδοι: άλλ' ότε ό συρφετός επλησίασεν έτι μάλλον, ότε έφάνη εις τά πρόθυρα του περιβόλου και κατέστη πασιδηλον ότι πρός τόν ναόν διηυθύνοντο, τότε ή συναίσθησις του κινδύνου ή πρός στιγμήν κατασταλέισα έκ τής περιεργείας εξηγήθη άκμαία και παραχρήμα μετά κρυγών διεσκορπίσθη τό πλήθος κατά παντοίας διευθύνσεις. Και άλλοι μέν ώρμων και και διασκέλιζον τόν χαμηλόν τοίχον του περιβόλου, άλλοι εισήρχοντο εις τόν ναόν, ζητούντες καταφύγιον εις τό ιερόν βήμα, υπό τήν άγίαν τράπεζαν, άλλοι δε μή γινώσκοντες που να κρυώσι, περιήρχοντο έν άπογνώσει και έπειτα εξήρχοντο πηδώντες από του μικρού του ναού παραθύρου. Οι χωροφύλακες έδοκίμασαν πρός στιγμήν ν' άντιστώσι εις τήν εισβολήν και να επαναφέρωσι τήν τάξιν: άλλά και αυτοί καταληφθέντες υπό του πανικού έδραπέτευσαν μετά των άλλων. Έτέλος ότε μετ' άρκετάς στιγμάς ό θόρυβος και ή άναστάσις εκόπασαν, εύρέθησαν έν τώ περιβόλφ μόνον έκτός των λεπρών, ό δικαστικός άντιπρόσωπος, ό Κοπάνης, ό σφαιριδιοδότης του και έν μέλος τής έφορευτικής επιτροπής, άγαθός και ήλικιωμένος μυλωθρός, συγγενής εξ άγχιστείας του κύρ Ηλία, έν ούτος κατά τήν γενικήν φυγήν, ήδυνήθη να συλλάβη έκ του βοαχίονος και να τόν κρατήσει πλησίον του. Οι δύο τελευταίοι έσταντο περιδεείς εις άρκετήν απόστασιν όπισθεν του ύποψηφίου, εις τό βάθος του προαυλίου παρά τόν τοίχον. Ό δικαστικός άντιπρόσωπος ώχρός έκ τής συγκινή-

σεως και μή έννοών ίσως όλον τό μέγεθος του κινδύνου, κατέστειλε τήν συγκίνησιν και τήν ταραχήν του, μή θέλων να δείξη ότι έλησμένει τά καθήκοντά του κατά τήν κρίσιμον εκείνην στιγμήν. Είς δε του Κοπάνη τήν μορφήν άπερίγραπτος ήτο ή διακεχυμένη χαιρέικκος έκφρασις. Ό Όδυσσεύς εις τό σκοτεινόν βάθος του δουρείου ήπου εύρισκόμενος δεν θα έμειδία σαρκαστικώτερον, ότε οι άφρονες Τρώες εκρήμιζον τά τείχην διά να εισαγάγωσιν εις τήν πόλιν των τό όλίθριον μηχανήμα.

— Τι τρέχει; τι συμβαίνει; ήρώτησεν επί τέλους ό δικαστικός άντιπρόσωπος.

Ό Ηλιας έλαθε τότε τόν λόγον και εξήγησε πρός αυτόν τά διατρέχοντα. Ήσαν έκλογείς, έγγραμμένοι εις τόν έκλογικόν κατάλογον και ήρχοντο να ψηφίσωσιν. Άδιάφορον άν ήσαν άσθενείς—καιείς νόμος δεν άπηγόρευεν αυτοίς επί τώ λόγω τούτω τήν ένασκήσιν του πολιτικού των δικαιώματος. Ό δικαστικός άντιπρόσωπος έμεινεν ένεός και άμφίροπος: πρώτην φοράν παρουσιάζετο εις τήν σκέψιν του τό περιπλοκον αυτό ζήτημα—άλλά πριν ή εξενέγκη άπόφασίν τινα, πριν σκεφθ ή προτεινη μέσον τι συμβιβασμού και διορθώσεως, ήδη ό Κοπάνης έννευσεν εις τούς άκαισίους ψηφοφόρους να εισέλθωσιν εις τόν ναόν, έσπευσε να εισέλθη και αυτός σύρων έκ τής χειρός τό άπομείναν μόνον μέλος τής έφορευτικής επιτροπής, τόν άπλοικόν μυλωθρόν, εις έν έννευσε να πλησιάση και όστις ύπήκουεν άποβλακωείς έκ τής έκπλήξεως και του φόβου. Άνεδίφησε μετά σπουδής τόν έκλογικόν κατάλογον, άνεύρε τό όνομα εκάστου, κατέγραψεν αυτά ιδιοχείρως εις τόν κατάλογον των ψηφοφορούντων, διέταξε τόν σφαιριδιοδότην ν' αφήρη επί τής τραπέζης τ' άνάλογα σφαιρίδια, έπειτα, υπό τήν οδηγίαν αυτού οι λεπροι παρήλασαν πρδ των καλπίων και εισάγοντες τάς μεμολυσμένας των χείρας εις τούς σωλήνας έψηφοφόρησαν. Μετά τούτο εξελθόντες και συσσωματωθέντες άπήλθον πάλιν έν τή αυτή πενήμει και φρικώδει πομπή, ως φάσματα επιστρέφοντα εις τούς ζοφερούς κευθμώνας των, άφου διά τής προσκαιρου παρουσίας των διέσπειραν τόν τρόπον και τήν φρικην εις τούς ζώντας.

Ότε μετά δύο ώρας οι άντιπρόσωποι, οι σφαιριδιοδοται, τά μέλη τής επιτροπής, οι χωροφύλακες και οι λοιποί, πεισθέντες μετά πολλούς ένδοιασμούς να πλησιάσωσι χάρις εις τάς προτροπάς και τάς διαβεβαιώσεις του δικαστικού άντιπροσώπου, έμαθον τά γεγόμενα έμειναν έμβρόντητοι. Όλίγοιςι ετόλμων να εισέλθωσιν έντός του ναού, οι πλείστοι έμεινον εις τό προαύλιον έν άμηχανία και άγανακτήσει. Είς μά-

την άνεζήτησαν έμμανείς τόν Κοπάνην, ό πανούργος ύποψηφιος έγένετο άφαντος, μεταβάς κρυφίως όπως παρευρεθ ή εις τόν τόπον τής ψηφοφορίας άλλων δήμων, άφου είδε τελεφορήσαν τό σχέδιόν του. Και ήτο όντως σατανικόν τό σχέδιον τούτο. Μνησικακών κατά του Περιστερή και θέλων να βλάβη αυτόν, έσκέφθη κατ' άρχάς να εκτεθ ή εις τόν άγώνα διά να δικαιολογήση τήν άποσκίτησιν του και έργασθ ή δραστηριώτερον πρδς καταπολέμησιν του τέως βουλευτού, καθ' ου είχαν όμόσει άκάθакτον μίσος. Ότε όμως συνεννοηθείς μετά των αντιθέτων και βολιδοσκοπήσας καλώς τά πράγματα είδεν ότι τό επιχείρημα δεν ήτο όλως άπληπισμένον ως έν άρχή ύπέθετεν, τότε ώζυνε τό πολυμήχανον πνεύμα του, όπως εξεύρη μέσον τι συντελεστικόν εις τήν επιτυχίαν. Άφου έπέισθη έκ των έρευνών του και των συνεννοήσεών του ότι οι λοιποί τής έπαρχίας δήμοι ήδύναντο να καταστώσιν εύάλωτοι διά κοινής μετά των συναγωνιστών του ζωηράς ενεργείας, έστραψε τήν προσοχήν του εις τόν δήμον Δ... τό ισχυρότατον προπύργιον των αντιθέτων, ένθα είχαν όμολογουμένως εξησφαλισμένην μεγάλην ύπεροχήν. Έπρεπε να εξουδετερωθ ή δύναμις αυτη των έχυρών, άλλά τίνι τρόπφ; Η δωροδοκία δεν ήτο όπλον άσφαλές: άλλως τε άπρητέιτο μέγα χρηματικόν κεφάλαιον πρδς τούτο, κατά πάσης δε παρακεινδυνευμένης δαπάνης κατεξανίστατο ή φιλαργυρία και ή γλισχρότης του. Συνεργούς καταλλήλους και ικανούς πρδς καλπονοθείσιν δεν εύρισκεν, άφ' έτέρου δε τό επιχείρημα ήτο τά μάλα δύσκολον ένεκα των εκδεδηλωμένων συμπαθειών των άρχων πρδς τούς αντιθέτους του. Άλλα μέσα πρδς εκφοβισμόν των έκλογέων δεν ήδύναντο να τεθώσιν εις ενεργείαν. Τι ποιητέον λοιπόν; Έσκέφθη, έσκέφθη και επί τέλους εύρεν!

Η πρώτη ιδέα του στρατηγήματος επήλθεν εις τόν νουν του ένφ' έφυλλομέτρει ήμέραν τινά τόν έκλογικόν κατάλογον του δήμου. Οι λεπροι ήσαν μέν διαγεγραμμένοι έκ τής βίβλου τής ζωής, όχι όμως και έκ του έκλογικού καταλόγου. Αυτη υπήρξεν ή πρώτη αφετηρία του λογισμού του, άφου δι ώρίμασε καλώς τό σχέδιόν του, επελήφθη τής εκτελέσεως αυτού μετ' άκρας επιτηδειότητος και έν πάση μυστικότητι, παραπείσας δι' ύποσχέσεων και φιλοδωρημάτων τά θύλια και απόβλητα εκείνα όντα να γεινωσιν όργανα των φιλεκδικων και φιλοδόξων σκοπών του.

Οι κάτοικοι του Μαυρολιθάρου εφρύαξαν δε έμαθον τά συμβάντα. Η βδελυρά πανουργία, εις ήν κατέφυγεν ό πάρεδρος των έν' άποστέρηση αυτούς του δικαιώματος, εις ό απέβλεπον μετά τήσης επάρσεως, ένέννευσεν εις τήν ψυχήν

των άκράτητων όργην και άγανακτήσιν. Συνέρευσαν άθρόοι εις τά περίξ του τόπου τής ψηφοφορίας αυτοί τε και οι άργότερον έλθόντες έν σώματι έκλογείς έκ Βελίτσης και περιεπλανώντο ως άμαρτωλαί ψυχαί περίξ του ναού: άλλ' ουδεις αυτών είχε τό θάρρος να εισέλθη και να έγγιση τάς μολυνθείσας κάλπας. Άλλαλαγμός φοβερός ήκούετο και άραι και αναθέματα εξεστομίζοντο και ύβρεις και βλασφημιαί φρικταί άπηυθύνοντο κατά του καταχθονίου παρεδρου. Τινές άγαν τολμηροί και εξημμένοι προέτεινον να πυρπολήσωσι τήν οικίαν του Κοπάνη και τήν άπόφασιν επεκρότησεν έν βοή ή ταραχώδης δημήγυρις, άλλ' ως συμβαίνει συνήθως εις τάς τοιαύτας περιστάσεις, ουδεις άνέλαιβε κατόπιν τήν εύθύνην τοιούτου εγκληματικού προεξικοπήματος, όπερ θα ώδήγει τούς δράστας κατ' εύθειαν εις τό κακουργοδικεϊον. Ούτως ή ήμέρα παρήλθε χωρίς να προσέλθη νέος τις ψηφοφόρος ότε δι ό ήλιος έδυσεν, άφου έγίνοντο αι άνεργκαίαι διατυπώσεις και συνετάχθησαν τά πρακτικά, προέβησαν εις τήν διαλογήν επί παρουσίας του επίτηδες περι την έσπέραν έλθόντος άντιπροσώπου τής διοικητικής άρχής. Η έργασία αυτη έγνετο μετά πολλών προσυλάξεων. Αι κάλπαι, ως ουδεις ετόλμα να έγγιση, έτυλισσοντο δι' ύπασμάτων, εξήγοντο δε τά σακκίδια διά λαβίδων. Το άποτέλεσμα υπήρξεν οϊον προσεβλέπετο. Είχον ψηφίσει έν όλφ πενήνηντα έπτά έκλογείς συμπεριλαμβανόμενων και των λεπρών, εις δε τήν κάλπην του Κοπάνη εύρέθησαν ψήφοι λευκαί μόνον δεκαέξ. Οι αριθμοί ούτοι ήσαν εύγλωττα προμηνύματα τής σωρείας των μαύρων ψήφων, άτινες θα έρρίπτοντο εις τήν κάλπην του κύρ Ηλία, άν τό στρατηγήμα του δεν απεσώδει εγκαίρως τήν θύελλαν.

Τήν επαύριον έγνώσθησαν τά γενικά άποτέλεσματα τής έπαρχίας, κατά τά όποια ό συνδυασμός τής αντιπολιτευσιας επετύχχανεν άρτιος. Τρίτος επιτυχών ήτο ό κ. Ηλιας Κοπάνης όστις υπερτέρησε τόν πρώτον έπιλαχόντα κ. Περιστερήν κατά τριακοντα δύο ψήφους. Οι Μαυρολιθαρίται ήκουσαν μετ' άκρας έκπλήξεως τό άπροσδόκητον άποτέλεσμα: άλλ' όσον μεγάλη και άν ήτο ή άπορία των και ή δυσανεσκειά των, ιδέθησε να υποκύψωσιν εις τό τετελεσμένον γεγονός, πολλοί δε, και μεταξύ αυτών οι τήν προτεραιαν σφοδρότερον και άγριώτερον εξυθρίζοντες και αναθεματίζοντες αυτόν, έσπευσαν να τόν συγχαρώσι διά τήν επιτυχίαν. Ό δε κ. Κοπάνης έδέχετο τά συγχαρητήρια μετά πολλής προσηνείας και άνεξικακίας, ής όμως τήν ειλικρίνειαν εξακακτ ήριζεν ως άμφίβολον τό άνεξάλειπτον εκείνο επιβουλον μειδιαιμά του.

Τήν έσπέραν έν τή παντοπωλείφ του κύρ

Μελέτη, λόγου γινόμενου περί της εκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ὁ εἰρηνοδίκης, ἡ σφιγξ ἐκείνη ἢ φέρουσα τὸ κροσσῶν σάλιον, ἔλυσε τέλος τὴν παρατεταμένην αἰνιγματώδη σιγὴν του καὶ διεκήρυξεν ἀνεπιφυλάκτως ὅτι ὁ κ. Κοπάνης ἦτο ὁ ἐντιμότερος, ὁ μᾶλλον εὐσυνείδητος καὶ ὁ νοσηρονέστατος ἀνὴρ τῆς ἐπαρχίας, τὸν δὲ χαρακτηρισμὸν τούτον ἐπεκύρωσαν προθύμως πάντες οἱ παρευστώτες καὶ προθυμότερον πάντων οἱ τὴν προτεταμένην προτείνοντες τὸν ἐμπρησμὸν τῆς οἰκίας τοῦ ἐκλεγέντος βουλευτοῦ.

Καὶ ἐγένοντο μὲν ἐνοστάσεις λίαν βάσιμοι κατὰ τῆς ἐκλογῆς. Ἄλλ' ὁ Κοπάνης ἔμφρων καὶ προνοητικὸς ὡς πάντοτε, ἀμα ἔμαθεν ὅτι ἡ ἀντιπολιτευσις ἐξῆλθε νικήτρια ἐκ τοῦ ἀνὰ τὸ Κράτος ἐκλογικῆ ἀγῶνος, ἔσπευσε νὰ τηλεγραφῆσῃ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς εἰς ὃν ἀνετίθετο ἡδὴ ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως, διαθεβαιῶν αὐτὸν περὶ τῆς ἀπαρρασαλεύτου πίστεως καὶ ἀφοσιώσεώς του. Διὰ αἱ ἐνοστάσεις ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τοῦ τμήματος, ἐπεκύρωσε δὲ τὴν ἐκλογὴν ἢ βουλή δι' ἀναστάσεως.

Μία ἐφημερίς τῆς πρωτευούσης μάλιστα, ἀφορμὴν λαβούσα ἐκ τῆς ἐπικυρώσεως, ἐγραφε ὅτι ὁ κ. Κοπάνης εἰσερχόμενος εἰς τὸ βουλευτήριον, ἔφερεν ὡς ἐφόδια συνέσειν καὶ φιλοκατρῶν καὶ ὑπόληψιν ἀλόβητον.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

Ἄναμνήσεις

τῶν ἑορτῶν τῆς πεντακοσιετηρίδος

ΤΟΥ ΕΝ ΕΙΔΕΛΒΕΡΓΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ,

Ἴνα κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν τῶν ἑορτῶν ἐπὶ τῇ πεντακοσιετηρίδι τοῦ ἐν Εἰδελβέργῃ Πανεπιστημίου, ἀνάγκη ὅπως ἐν ὀλίγοις διαλάβωμεν περὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσχον τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια ἐπὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν ἐν Γερμανίᾳ, καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν πολιτείαν.

Ἐν Γερμανίᾳ ὁλόκληρος ὁ πνευματικὸς βίος τοῦ ἔθνους συγκεντρῶται ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις. Προορισμὸς αὐτῶν δὲν εἶνε ἡ διδασκαλία μόνον τῶν διαφόρων κλάδων τῶν ἐπιστημῶν ἵνα ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα χρησιμεύσωσιν, ἀλλ' ἡ διάπλασις καὶ τελειοποίησις αὐτῶν δι' ἀδιαλείπτων ἐρευνῶν ὡς καὶ ἡ περισυναγωγὴ τῶν ἐξ αὐτῶν πορισμάτων καὶ ἡ διατύπωσις αὐτῶν εἰς νέας καὶ τελειότερας θεωρίας. Εἰς τὴν τοιαύτην προόδον τῶν ἐπιστημῶν ἐν τοῖς Γερμανικοῖς Πανεπιστημίοις οὐσικδῶς συνετέλεσαν οὐ μόνον ἡ ἰδιοφυία τοῦ

Γερμανικοῦ ἔθνους, ὅπερ χαρακτηρίζει ἡ μετ' ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς προσήλωσις εἰς τὴν λεπτομερῆ καὶ ἐμβριθῆ ἐξέτασιν καὶ μελέτην παντὸς θέματος, ἡ ἀποκλειστικὴ εἰς τὸ ἔργον ἀφοσιώσις, τὴν ὁποίαν διακαῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην ζήλος ἀδιακόπως θερμαίνει, ἀλλὰ καὶ τὸ σύστημα τοῦ διοργανισμοῦ τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων, ἰδίως μάλιστα αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ ἐφ' ἃν ὁ διοργανισμὸς οὗτος ἐρείδεται, καὶ ἃν αἱ συνέπειαι κατεδείχθησαν λυσιτελέσταται εἰς τὴν πρόοδον αὐτῶν. Αἱ ἀρχαὶ αὗται, ἃς εὐρίσκουμεν ἀναγεγραμμένας καὶ ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Εἰδελβέργης ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων Πανεπιστημίων ἐν Γερμανίᾳ, εἰσὶν, κατὰ τὸν Schleiermacher, ἡ ἐλευθερία τοῦ διδάσκαλου καὶ διδάσκου, ἡτοι ἡ ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς ἀκροάσεως τῶν διδασκόμενων. Ἡ ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας συνεπάγεται τὴν ἔλλειψιν παντὸς περιορισμοῦ καὶ ἐλέγχου τοῦ συστήματος τῶν παραδόσεων ἐκάστου καθηγητοῦ, ὡς καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενου μαθητῆτος. Ἡ ἐφορεύουσα τὴν Πανεπιστημιακὴν διδασκαλίαν ἀρχὴ δικαίωμα ἔχει ν' ἀπαιτήσῃ ὅπως ἅπαντα τὰ οὐσιώδη μαθήματα ἐκάστης σχολῆς τακτικῶς διδάσκωνται. Ἡ διανομὴ αὐτῶν γίνεται μεταξὺ τῶν καθηγητῶν ἐκ συνηθείας, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ προσήκοντος συνεπείᾳ τῆς διανομῆς ταύτης μαθημάτων δύναται ἕκαστος νὰ διδάσκῃ καὶ πᾶν ἄλλο μάθημα τῆς ἐπιστήμης, ἔστω καὶ παρ' ἑτέρου καθηγητοῦ διδασκόμενον. Οἱ φοιτηταὶ ὀφείλουσι ν' ἀκροασθῶσι τῶν μαθημάτων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας ἐκάστης σχολῆς, ἀλλὰ συνεπείᾳ τῆς ἀρχῆς περὶ ἐλευθερίας τῆς ἀκροάσεως εἰσὶν ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξωσιν οἰονδήποτε ἐκ τῶν διδασκόντων αὐτὰ καθηγητῶν καὶ νὰ ὀρίσωσι τὴν σειράν τῆς ἀκροάσεως. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο εἰρημένων ἀρχῶν προκύπτει ὁ ἀδιάλειπτος διαγωνισμὸς μεταξὺ τῶν καθηγητῶν καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλα ὅπως καταστήσωσι τὰς παραδόσεις τελειότερας καὶ ἐμβριθεστέρας, ὅπως μείζονα προσελκύσωσιν ἀριθμὸν ἀκροατῶν. Τῶν ἀκροατῶν δὲ ἡ πληθὺς δὲν διαθρύπτει μόνον κενόδοξον φιλαυτίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑλικά αὐτῶν αὐξάνει μέσα, καὶ ἄμεσον τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων παρέχει διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκ τῶν διδασκτρῶν προσόδων. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ καθηγηταὶ ἐν Γερμανίᾳ ἀποκλειστικὸν ἔργον καὶ μοναδικὸν μέλημα τοῦ βίου αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν, μὴ ἀντιπερισπόμενοι εἰς ἔργα ποικίλα πρὸς θεσπεσίαν βιωτικῶν ἀναγκῶν.

Πόσον ὀφέλιμος ἀποβαίνει ὁ ἀδιάλειπτος οὗτος μεταξὺ τῶν καθηγητῶν διαγωνι-

σμὸς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀντιπαροβολῆς τοῦ Γερμανικοῦ συστήματος πρὸς τὸ Γαλλικόν. Ἐν Γαλλίᾳ ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνάγκην τοῦ διαγωνισμοῦ, ἀλλὰ μετετέπισαν αὐτὸν εἰς σημεῖον ἔνθα ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἦμισα δύναται νὰ τελεσφορήσῃ καὶ νὰ ἀπολήξῃ εἰς πρακτικὰ καὶ ἐμβριθῆ ἀποτελέσματα. Παρεδέχθησαν αὐτὸν ὡς χρησίμον μόνον πρὸς δοκιμασίαν τῶν ὑποψηφίων χρηρουσῆς ἔδρας καθηγητοῦ, διερρύθησαν αὐτὸν εἰς τρόπον λίαν ἀνεπιτυχῆ πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀληθοῦς ἐκάστου ἱκανότητος, παρέδωκαν δὲ τὴν τύχην τῶν προσερχομένων εἰς τοιοῦτον διαγωνισμὸν εἰς τὰς στιγμιαίας ἐντυπώσεις κριτῶν οὐχὶ πάντοτε ἀμερολήπτων, εἴτε ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, εἴτε ὡς πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτῶν θεωρίας. Ὁ διαγωνισμὸς πρὸς ἐκλογὴν τῶν καθηγητῶν ὡς ἐν Γαλλίᾳ διεξάγεται ἀποκλείει ἐκ προομιῶν πᾶσαν δεδομικασμένην ἱκανότητα, ἥτις βεβαίως δὲν ὀλεῖ στέρεξι νὰ τεθῇ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ἡμοτιμῶν ἢ καὶ ἐνίοτε ὑποδεστέρων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Συνήθως περιορίζεται μεταξὺ νεαρῶν ἐπιστημόνων παρασκευαζομένων πρὸς διδασκαλίαν, ὅθεν δὲν δύναται νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν πραγματικὴν καὶ ἀναμφισβήτητον ὑπεροχὴν, ἀλλὰ τὴν προσδοκίαν τοιαύτης ὑπεροχῆς καὶ ταύτην σχετικῶς πρὸς τοὺς προσελθόντας εἰς τὸν διαγωνισμὸν. Ἐκτὸς τούτου καὶ τὰ μέσα δι' ἃν γίνεται ἡ δοκιμασία ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ πρόσωπα τῶν κριτῶν εἰσὶ πάντῃ ἀπρόσφορα. Ἡ ὑποβολὴ συγγραφῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀφετηρίας τοῦ διαγωνισμοῦ συνταχθείσης, ἡ ἐπεξεργασία ὀρισμένων θεμάτων ὑπὸ τῶν κριτῶν ὀρισμένων, ἡ ἐνώπιον αὐτῶν ἀποπειρατῆριος διδασκαλία δυσκόλως δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐγγυήσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐμβριθείας τῶν ὑποψηφίων· πιθανὸν νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τακτικὰ ἰσχυρὰ μνήμη ἢ εὐχερείας περὶ τὸ λέγειν, ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἰσὶ τὰ μόνον καὶ κύρια ἐφόδια τοῦ μέλλοντος καθηγητοῦ. Τὸ χαιριστὸν δὲ πάντων τῶν τοιοῦτου συστήματος ἀποτελεσμάτων εἶνε ὅτι ὁ ἐν τῷ διαγωνισμῷ διαπρέψας ἀφ' ἧς ἡμέρας λάβει τὸν διορισμὸν αὐτοῦ δύναται ἡσυχῶς ν' ἀναπαυθῆ, ὅπως ἀμέριμος περὶ τοῦ μέλλοντος. Αἱ πρόσοδοι αὐτοῦ ὀριστικῶς κανονίζονται μένουσαι ἀμετάβλητοι εἴτε ἀναδειχθῆ ἔξοχος τῆς ἐπιστήμης θεράπων, εἴτε διακύσῃ τὸ σάδιον αὐτοῦ ἐν ἀνεπιζήλῳ μετριότητι. Ἡμισα ἐνδιαφέρεται ἂν τὸ ἀκροατήριον εἶνε πλήρες ἢ κενόν, διότι ἡ ἀκροάσις τῶν παραδόσεων αὐτοῦ ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς φοιτητάς. Ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι τὰ ἀτοπήματα τοιοῦτου συστήματος δὲν ἀναφαίνονται ὅταν τὸ ἔνθεον πῦρ τῆς ἐπιστήμης θερμαίνει τὸν ζῆλον καὶ τὸ φιλότιμον τοῦ διδασκοντος, ἀλλ' ἡ περίπτωσις αὕτη ὡς ὅπως ἐξαίρετικὴ ἰδιότης δὲν πρέπει νὰ

ΤΟΜΟΣ. ΚΓ'—1887.

λαμβάνεται ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς σκοπιμότητος θεσμοθετήματος, ἐνεκα τοῦ ὁποίου ὁ Cousin (Oeuvres complètes tom. III σελ. 55) δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποκαλέσῃ τὸν ἐν Γαλλίᾳ διοργανισμὸν τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδύσεως αἰ' ideal d'une organisation absurde».

Οἱ προεκτεθέντες λόγοι ὑπηγόρευσαν τὴν κατάργησιν καὶ ἐν Γαλλίᾳ τοῦ διαγωνισμοῦ πρὸς διορισμὸν τῶν τακτικῶν καθηγητῶν. Νῦν διορίζονται οὗτοι τῇ προτάσει τῆς οἰκίας σχολῆς, ὁ δὲ διαγωνισμὸς τελεῖται μόνον μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων διὰ θέσιν ἀναπληρωτικοῦ καθηγητοῦ (agrégé), ἀλλὰ καὶ ἡ τροποποίησις αὕτη συνεπάγεται πλείστα ὄσα ἀτοπήματα.

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀκροάσεως ἡ ὑπὲρ τῶν φοιτητῶν καθιερωμένη οὐ μόνον ἐπιτρέπει τὴν ἐκλογὴν τοῦ καθηγητοῦ πρὸς ἀκράσιν οἰουδήποτε μαθήματος, ἀλλὰ καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς σειράς τῆς ἀκροάσεως ἐκάστου αὐτῶν διευκολύνει. Καθιστᾷ δὲ ἐπικτὴν τὴν φοιτητικὴν καὶ εἰς μαθήματα μὴ ἀπαρτιζόντα τὸν στενὸν κύκλον τῆς διδασκαλίας τῆς ἐπιστήμης ἢ σπουδάζει, λίαν δὲ ὀφέλιμα ὄντα πρὸς ἐπικύρησιν τῶν γενικῶν τῶν φοιτητῶν γνώσεων. Τὸ τοιοῦτον σύστημα ἔμεσον συνέπειαν ἔχει τὴν κατάργησιν τοῦ ἐλέγχου τῶν σπουδῶν τοῦ φοιτητοῦ διὰ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων, αἵτινες κύριον ἔχουσι σκοπὸν νὰ βεβαιώσωσιν οὐχὶ τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν τοῦ φοιτητοῦ, ἀλλὰ τὸν βεβαίον τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς μελέτης τῶν κατ' ἔτος ἀκροασθέντων, οὕτω δὲ καταβιβάζουσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς περιωπῆς ἐλευθέρου ἀκαδημαϊκοῦ πολίτου εἰς μαθητὴν σχολείου, καταστρέφουσιν ἀνωφελῶς τὸν χρόνον καὶ τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν καθηγητῶν, παρεκτρέπουσαι αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ κυρίου ἀντικειμένου τῆς ἐργασίας, καὶ εἰς οὐδὲν πρακτικὸν καὶ σκόπιμον ἀποτέλεσμα φέρουσιν.

Ὅπου τὸ σύστημα τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ἐφαρμόζεται ἡ διδασκαλία τῆς ἐπιστήμης κατατέμενεται, ἡ δὲ σπουδὴ ὑπὸ τῶν φοιτητῶν ἐπιπολαιότερα καθίσταται. Διὰ τοῦ τοιοῦτου συστήματος ἀνέφικτος ἀποβαίνει ἡ τούλάχιστον λίαν δυσχερὴς ἢ συγχώνευσις καὶ συναρμοστικὴ τῶν διαφόρων θεωρημάτων τῆς ἐπιστήμης εἰς γενικωτέρας ἀρχὰς καθοδηγούσας ἐκάστοτε τὸν μαθητὴν εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ ἐπιλύσιν τῶν ὑποβαλλομένων ζητημάτων. Αἱ ἐξετάσεις δὲν ἐπιδικώκουσι τὴν βεβαίωσιν τῆς περὶ τὸ σκέπτεσθαι καὶ κρίνειν ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος τῶν προσερχομένων, ἀλλὰ περιστρέφονται εἰς ἀπλοῦν ἔλεγχον τῆς μνήμης αὐτῶν, ὅτινες δίκην ψιττακῶν ἐπαναλαμβάνουσιν ὄσα κατὰ τὸ ἔτος ἤκουσαν διδασκόμενα. Ὡς ἐκ τούτων ὁ φοιτητὴς ἀποτρεπόμενος ἀπὸ πάσης ἐμβριθοῦς μελέτης ἀναγκάζεται νὰ δα-

παντ μέγα μέρος του χρόνου εις άγονον άποστήθισιν των άκροαθέντων και προπαρασκευήν δια τας τοιαύτας τυπικας εξετάσεις.

Διά δε τους καθηγητάς όποια χρόνου άπώλεια εις έργασίαν ούδαμώς εις προαγωγήν της έπιστήμης συντελούσαν! Αί ένιαυσιαί εξετάσεις έν Πανεπιστημίοις ένθα πλεονάζει ο άριθμός των φοιτητών δύνανται ν' άπορροφήσωσι τό τέταρτον ήνα μή είπωμεν τό τρίτον της έργασίας του καθηγητού. ή δε έργασία του καθηγητού δέν εισιν αι εξετάσεις, ώς ούδέ ή τυπική από της έδρας διδασκαλία, άλλ' ή αδιάλειπτος και συνεχής μελέτη ή ιδιαιτέρως έν τή σπουδαστηρίω αυτού γινομένη, και όσον όλιγώτερον από ταύτης άποσπάται τόσον τό όφελός μεγαλότερον. Η από της έδρας διδασκαλία είναι ή σύνοψις και ή βραχύς επίλογος πολλών παννυχίδων, άς όφείλει νά διέλθη όπως έν πέποιθήσει άπαγγείλη από της έδρας τά δόγματα της έπιστήμης ήν διδάσκει.

Η αντίρρησης ότι διά των ένιαυσίων εξετάσεων αναγκάζονται οι φοιτηται νά ώσι τεκνικώτεροι εις τας άκροάσεις των μαθημάτων, και νά επιδίδωται μάλλον εις την μελέτην αυτών, περιέχει σωρείτην συλλογισμών έστερημένων πάσης λογικής ύποστάσεως.

Η πολιτεία κανονίζουσα την έπιστημονικήν των νέων εκπαίδευσιν ούτε καθήκον, ούτε συμφέρον, ούτε την δύναμιν έχει όπως επιβάλλη την σπουδήν των έπιστημών, και δι' εξαναγκαστικών και προληπτικών μέσων εις την εκμάθησιν αυτών τους άκνύντας προτρέπη. Το καθήκον της πολιτείας προς διαπαιδαγώγησιν της νεολαίας εκτείνεται μέχρι του σημείου εκείνου καθ' ό δύνανται νά αναδείξη τους νέους χρσταούς και πεφαιτισμένους πολίτας. Έπομένως τό στόδιον της κηδεμονευτικής αυτής έξουσίας λήγει εις τά όρια της κατωτέρας και μέσης παιδείσεως. Η σπουδή των έπιστημών είναι έργον όλως άυτοπροαίρετον, οι άφιερώνμιοι δ' εις ταύτην τότε μόνον δύνανται νά εϋδοκιμήσωσι, όταν φέρωσιν έν έαυτοίς τον έμφυτον υπέρ της έπιστήμης ζήλον. Αν υπάρχη ούτος, περιττός άποβαίνει πάς εξαναγκασμός, αν δέν υπάρχη, μάταιος άποδεικνύεται. Η πολιτεία δέν έχει συμφέρον εις παραγωγήν και πολλαπλασιασμόν έπιστημονικών μετριοστών οι οι εισιν οι εξαναγκαστικώς εις την μελέτην των έπιστημών επιδιδόμενοι. Οι τοιοούτοι βλάπτουσι την πολιτείαν, και γίνονται πρόσκομμα εις την προαγωγήν των ικανών και δοκίμων. Άπαντα τά εξαναγκαστικά μέτρα προς έλεγχον της τεκνικής φοιτήσεως εις τας παραδόσεις, της μελέτης των διδασκομένων δια των ένιαυσίων εξετάσεων και τά τοιαύτα μισρακιώδη μέσα, άποδεικνύονται όλως άλυσιτελή, ή-

ταν τον ζήλον του σπουδάζοντος δέν διαφλέγη τό ένθεον πυρ της έπιστήμης. Πώς θέλομεν βεβαιώσει ότι ο προσερχόμενος εις τας παραδόσεις προσέχει και εις την διδασκαλίαν, ήνα ούτω έχωμεν πλήρη τον έλεγχον της διοχετεύσεως αυτής εις τον έγκέφαλον των άκροατών; Άράγε ή άποστήθισις μόνη των διδασκομένων άποτελεί την έπιστημονικήν μόρφωσιν; Ποσάκις και οι άκνηρότεροι των φοιτητών και οι πτωχότεροι τή πνεύματι δέν κατορθώνουσι διά παντοίων μέσων νά υπερπηδήσωσι τους διαμέσους φραγμούς των ένιαυσίων εξετάσεων;

Η πολιτεία περι ένός μόνου έχει καθήκον νά μεριμνήσῃ έν τή διοργανισμῶ της Πανεπιστημιακής εκπαίδευσως, όπως έπαρκή παρέχη τά μέσα της διδασκαλίας, και όπως ή δοκιμασία προς άπονομήν των ακαδημαϊκών βαθμών γίνεται μετά της προσηκούσης έμβριθείας και αυστηρότητος, ώστε νά χρησιμαύη ως έγγύθισις της έπιστημονικής μορφώσεως των τυχόντων αυτών, οι δε ακαδημαϊκοί βαθμοί νά ώσι τό γέρας της άκνους έργασίας και επιδόσεως έν τή σπουδή των έπιστημών.

Αί εισηρήσει άρχαί της έλευθερίας της διδασκαλίας και της έλευθερίας της άκροάσεως αι διέπουσαι τους καταστατικούς νόμους των Γερμανικών Πανεπιστημίων διά μακράς έδοκιμάσθησαν έν Γερμανία πέρας και άποτελούσι τους κυριωτέρους παράγοντας της προόδου και άκμής αυτών. Οι καθηγηται προσελκύουσι τους μαθητάς εις τας παραδόσεις αυτών διά της πεφαιτισμένης και εϋδοκίμου διδασκαλίας. οι δε φοιτηται προσέρχονται εις αυτάς και επιδίδονται εις την μελέτην των έπιστημών εκ του άυτοπροαίρετου και οικειοθελούς ζήλου υπέρ της έπιστήμης έμπνεόμενοι.—Και έν Γερμανία ούτε όλοι οι φοιτηται συχνάζουσιν εις τας παραδόσεις, ούτε όλοι άπέρχονται του Πανεπιστημίου φέροντες τά προσόντα έπιστημονικής μορφώσεως. Άλλ' έν Γερμανία ένθα δέν δεσπόζουσιν αι επικόλαιαι κρίσεις έννόησαν ότι τοϋτο δέν προέρχεται εκ του όργανισμού των καταστατικών νόμων των Πανεπιστημίων, άφοϋ και έν ταις επικρατείαις ένθα τό κηδεμονευτικόν σύστημα επί των φοιτητών επικρατεί δέν έπέρχονται άλλοια άποτελέσματα, άφοϋ και εκεί όλίγοι είναι οι εκλεκτοί. Πρεσβέουσιν ότι έκαστος δέν γεννάται προωρισμένος νά αναδειχθῃ έπιστήμων, άπαιτείται προς τοϋτο ιδιαιτέρα κλίσις και έμφυτος διάθεσις. Όσον δέ εύάριθμος και αν ή ό άριθμός των τοιούτων, άρκεί νά έξυπηρετήσῃ τας ανάγκας της πολιτείας και πολύ μάλιστα λυσιτελέστερον.

Τά Γερμανικά Πανεπιστήμια ένεκα του ίδιάζοντος αυτών όργανισμού, οϋ μόνον εις προαγωγήν της καθόλου έπιστήμης εϋδοκίμως ειρ-

γάσθησαν, άλλά και εις την έθνικήν διάπλασιν και ένότητα του Γερμανικού έθνους συνετέλεσαν. Έν ταις Γερμανικῶς Πανεπιστημίοις έβλάστησαν τά πρώτα σπέρματα της ιδέας της έθνικής ένότητας, τά όποια ή έναρμόνιος αύρα της Γερμανικής ποιήσεως έναπέθηκεν εις τας σφριγώσας καρδιές της νεολαίας. Άπό τας έδρας των Γερμανικών Πανεπιστημίων έδόθη τό πρώτον σύνθημα προς πραγματοποίησιν της ιδέας της Γερμανικής ένότητας. Η ιδέα αυτή έν τή δμιχλώδη άτμοσφαιρά εκ των άναθυμιάσεων του δεσποτισμού, των φυλετικών διαιρέσεων και των κοινωνικών προλήψεων κατά τους χρόνους της Ίερās Συμμαχίας και της αντίδράσεως κατά των φιλελευθέρων ιδεών έπιφαίνεται ως προάμορφον άποκύημα νοσηράς φαντασίας. Άλλ' όμως μετά πολλούς αγώνας διά της επιδράσεως ήν έσχεν ή καλλιέργεια των γραμμάτων και των έπιστημών προς άναμόρφωσιν του κοινωνικού και πολιτικού όργανισμού έν Γερμανία, ή ιδέα αυτη ανέλαμψεν άκτινοβολός και ώδήγησε τό Γερμανικόν έθνος εις την παγίωσιν της πολιτικής αυτου ένότητας.

(Έκπαις συνέχεται).

K. N. ΚΟΛΤΗΣ.

Η μάθησις είναι όλως άνωφελής αν μή συνυπάρχη τή αγαθότητι και τή σωφροσύνη και μή προϋποθέτη την αυθύτητα του χαρακτήρος. Ο Πεστολάτοσης μάλιστα έφφώνει ότι ή διανοητική ανάπτυξις μεμονωμένη είναι επιβλαβής και ήθελε την μάθησιν έχουσιν τας ρίζας αυτης και άντλοϋσαν την δύναμιν της έν τή θελήσει ύποτεταγμένη εις τό κράτος της θρησκείας και της δικαιοσύνης.

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Αυτοεπιτομία 'Ηλ. Ηερτέ.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια 'Ιθα προηγούμενον φύλλον.]

III.

Τό Λατομείον

Εις άπόστασιν μιάς περίπου λεύγης από της Βαβραι, παρά την όφρυν κοιλάδος, ποτιζομένης υπό της Έθνης, ύψοϋται ως υπερμεγέθους τοίχος μακρά βράχων σειρά. Άλλοτε έξωρύσσοντο οι λίθοι των, χάλινουσι δ' έτι πλλαχού, ως άνοικτά μεγάλα στόματα, αι είσοδοι των έγκαταλειμμένων λατομείων. Τινάς αυτών απέφραξαν ήδη βάτοι και παράσιτοι θάμνοι, άλλαι δε κατέστησαν άπρόσιτοι ένεκα έσωτερικών και έξωτερικών καταπτώσεων. Όδός φοιτωμένη άλλοτε άλλ' έρημωθήσα σχεδόν από της ιδρύσεως σιδηροδρόμου, διέρχεται παρά

τους πρόποδας των βράχων αυτών. Καί όμως, εκτός πενιχρών τινων οικημάτων, ύποφαινομένων διά του φυλλώματος έν τῶ μυκῶ της κοιλάδος, και σχεδιών τινων εκ ξύλων καταφερσμένων υπό του ποταμού έν συνοδεία θουρωβάδει, ο τόπος είναι μονήρης, σιωπηλός και σχεδόν άγριός.

Έντός ένός των παλαιών τοϋτων λατομείων, του μάλλον μεμονωμένου και άπρόσιτου, άνευρσκομεν πρόσωπα της ιστορίας ταύτης γνωστά ήδη εις τους ήμετέρους άναγνώστας.

Ο θόλος αυτου, καιτοι υπό θάμνων περιβαλλόμενος, ήτο άρκετά ύψηλός, όπως χωρήσῃ άμείζιον μετά του φορτίου του, από πολλών δέ ήδη ημερών είχε τοποθετηθῃ παρά την είσοδον της κοιλότητος ή άμαξα των σχοινοδοκῶν της Βαβραι. Η άμαξα αυτη, ως γνωρίζομεν, ήτο άληθής κινητή οικία, όπου ο θιασος όλος ήδύνατο νά καταλύη και νά κοιμάται. Διά τό άνετώτερον δι' είχε τοποθετηθῃ έξω τό πύραυλον του μαγειρείου και άλλα τινά άγκώδη σκεύη. Κατά τον σκοτεινόν μυχόν του λατομείου φραγή εκ λίθων και κλάδων άπαιτείται είδος τῆ σταύλου δι' ύπνον γηραιόν, ισχνόν και τοιοϋτον κατισκλημάτα, ώστε ήτοιμα τῆ προς τῆ θαύμα ότι κατώρθωσεν ο ταλαίπωρος νά σύρη έως εκεί, διά χαραδρών και τριβόλων, την βαρειαν εκείνην άμαξαν.

Τοιοϋτον καταφύγιον είχεν εκλέξει ο άπαράμιλλος θιασος. Άπαξιών τας εύφημίας και τῆ χειροκροτήματα του όχλου, έφαίνεται άναπαυόμενος από των παρελθόντων θριάμβων του, εκτός αν τυχόν είχε λόγους ιδιαιτέρους ν' άποφύγη προς καιρόν την κοινήν προσοχήν.

Άπετελείτο δέ πλέον εκ των τριών μόνον προσώπων, άτινα έφαίνοντο συγκροτούντα μιαν μόνην οικογένειαν: του Έρακλείου, άρχηγού και κυριάρχου της κοινότητος, της συμβίου αυτου άρκαίας άμερικανίδος, και Ζωζού τίλος του Έξηθρωμένου, υιοϋ των ή δθην υιοϋ των Πάντας αυτους δέν εκόσμουν πλέον αι χρυσοφανείς ένδυμασία των δημοσίων παραστάσεων, ούδέ τά σχετικώς καθάρια ένδύματα άτινα έφύβρουν έν τῆ πόλει. Η άρκαία Άμερικανίς, γυμνόπους και κοντόν περιβεβλημένη μεσοφόριον, είχε την όψιν άθιγγανίδος. Ο Έρακλής εκάλυπτε τας μεγαλοπρεπείς του κορμού του διαστάσεις διά βλούζης κυανής, του παιδιου δέ την ένδυμασίαν άπετέλει χιτών και σκελέα και τους γυμνούς αυτου πόδας περιέβαλλον σανδάλια πρώην έρουθρά, έσχισμένα και παράχροα εκ της μακράς χρήσεως.

Παρά πάσαν την έλειπήν αυτην θέαν, ο θιασος δέν έφαίνεται καταδικασμένος εις μεγάλην έγκοάτειαν έν τῆ μονώσει του. Ένθός μετά την άφιξίν του, ο Έρακλής, όστις έγνώριζε κάλλιστα την χώραν, μετέβη έφιππος εις χωριον και-

μόνον ζαλισθείς, και τὸ αἷμα ἀνεπήδησεν ἀπὸ τῆς πληγῆς του.

Τὸ παιδίον ὑπέλαβεν ὅτι τὸν ἐφόνευσεν, ἢ καὶ ὅτι τὸν ἐπλήγωσε βαρέως. Περὶτρομον ἐπὶ τῇ πράξει του, ἐτρόπη ἔτι ὀρμητικώτερον εἰς φυγὴν.

Ἄλλὰ δὲν εἶχεν ἀπαλλαγὴ τοῦ διώκτου του. Διότι οὗτος, σπογγίας διὰ μανδηλίου ῥοκώδους τὸ αἰμόφυτον αὐτοῦ μέτωπον, ἀνέλαθε τὸν δρόμον του, βάλλων βλασφημίας και φοβεράς κατὰ τοῦ μαθητοῦ του ἀπειλάς.

Ὁ Ζωῆς ἐγνώριζε πλέον, ὅτι ἀναποδράτως ἐφονεύετο, συλλαμβανόμενος ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ Ἑρακλίου. Ἦκουεν αὐτὸν βρυχώμενον κατὰ τὴν δύναμιν, τὸ χωρίζον αὐτοὺς διάστημα δὲν ἤυξεν. Παρητήθη λοιπὸν τῆς ιδέας νὰ φθάσῃ εἰς τὴν λώχμην, κ' ἐτρόπη πρὸς τὴν πεδιάδα, ἥς τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος, ὑπὸ ὁδῶν διατεταμένον, παρείχεν εἰς αὐτὸν πλείονας πιθανότητας νὰ διαφύγῃ τὰ βλέμματα.

Ἄλλως, δὲν εἶναι τὸν ἀθλητὴν τὸ αἰσθηματόν τῆς ἐκδικήσεως ἢ τῆς ἀπὸ τοῦ παιδὸς κερδοσκοπίας· ἐσκέπτετο ὅτι διαβάτης τις ἢ ὄργανον τῆς ἐξουσίας ἠδύνατο νὰ συναντήσῃ τὸν Ζωῆν, κ' ἐρωτήσας νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ πράγματα λίαν εἰς τὸν ἀθλητὴν ἐπικίνδυνα. Συμφέρον λοιπὸν εἶχε μέγιστον νὰ μὴ ἠτηθη κατὰ τὸν περὶ τάχους ἐκείνον ἀγῶνα.

Ὁ μικρὸς φυγάς, πνευσιῶν και καθιδρος, ἠσθάνετο ὅτι ὁσονοῦπε ἐξέλαιπον αὐτὸν αἱ δυνάμεις. Ἐνῶ δὲ περιέβλεπεν ἐναγωνίως, ἐφθασεν εἰς μέρος, ὅπου πολλοὶ δρόμοι δισταυροῦντο στενοί, ἐλικοειδεῖς και κατὰχαστοι. Εἰσεχώρησεν ἀδιστακτικῶς εἰς τὸν τραχύτερον και ἐρημότερον φαινόμενον, ἐπιζῶν νὰ παραπλανήσῃ τὸν διώκτην του, ἰσως δὲ και νὰ τοῦ διαφύγῃ.

Και ἀληθῶς δὲν ὑπελόγησε κακῶς, διότι ὁ Ἑρακλῆς, φθὰς ἐπὶ τῆς τριόδου, εἰδίστασε μικρὸν. Εἶτα δὲ, ὑποθέσας ὅτι τὸ κατὰκοπον παιδίον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκλίξῃ τὴν τραχύτεραν ὁδόν, ἐτρόπη τὴν ἀντίθετον.

Ὁ Ζωῆς παρετήρησεν ἀμέσως τὴν ἐπιτυχίαν του, ἀλλὰ πεπεισμένος, ὅτι ὁ Ἑρακλῆς δὲν ἤθελε βραδύναϊ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν πλάνην του, προῦχῶρι δρομαῖος, ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ κόπωσίς του.

Μετὰ μικρὸν ἐξῆλθεν εἰς μέσον ἀγρῶν καλλιεργημένων, κ' εὐρέθη αἶφνης, πρῶτον νῦν ἀπὸ τῆς φυγῆς του, ἐνώπιον ἀνθρώπινου πλάσματος. Ἦτο γυνή, ἥτις πλανωμένη διὰ νεοθερίστου κανναβῶνος, ἐφαίνετο ἀνερευνῶσα τὰ ἠπλωμένον κατὰ γῆς χειρόβολα. Ἐστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν παιδά, κ' ἐνῶ εἰργάζετο ὑπετονθόρουζεν ἄσφα τι ἢ ἀνεκἀγγαζεν ἀνευ φαινομένου λόγου. Ἡ ἐνδυμασία τῆς ἄλλως δὲν ἦτο χω-

ρική, και ἀνεμίμνησκε μάλλον τοὺς συρμούς τῆς πόλεως, ὑπὸ τύπον ἄμωσ ἀσυνήθη και προκαλοῦντα τὴν προσοχήν.

Ὁ νεαρὸς φυγάς ἐσυλλογίσθη κατ' ἀρχὰς νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς γυναικὸς ἐκείνης· ἀλλὰ θορυβηθεὶς ὑπὸ τοῦ παραδόξου ἤθους και τῶν ἀλλοκότων τρόπων τῆς ἀγνώστου, ἔστη μὴ τολμῶν νὰ τῇ ἀποστείλῃ τὸν λόγον.

(Ἔπειτα συνέχισαι).

ΔΙΑΣΗΜΟΣ ΑΟΙΔΟΣ

Ὁ Ἰταλὸς θεατρῶνης Μαυρίκιος Στρακόσχ, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὀνομα στενῶς συνδέεται πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰταλικοῦ θεάτρου ἐν Ἑυρώπῃ και Ἀμερικῇ, ἐξέδωκεν ἐσχάτως τὰ ἀπομνημονεύματά του. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν αἰοιδῶν, ἂν τὸν βίον ἀφηγεῖται ὁ συγγραφεὺς, ὡς εἰκόσ, εὐρίσκειται ἡ Ἀδελίνα Πάττη, ἡ λιγύμολπος ἀηδῶν τῆς σκηνῆς.

Ἡ Πάττη εἶνε ἀληθὲς τέκνον τοῦ θεάτρου. Ἐγενήθη αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ τῆς σκηνῆς, διότι ἡ μήτηρ τῆς, ψάλλουσα ἐν Μαδρίτῃ εἰς τὴν Νόρμαν κατελήφθη αἰφνιδίως κατὰ τὴν παράστασιν ὑπὸ τῶν ὁδῶν τοῦ τοκετοῦ, ἀποσυρθεῖσα δὲ εἰς τι παρασκήνιον... ἔτεκεν ἐκείνην, ἥτις βραδύτερον ἐμελλε νὰ ἀποκτήσῃ παγκόσμιον φήμην, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀδελίνα Πάττη. Ἐς αἰοιδὸς ἡ Πάττη ὑπῆρξε φαινόμενον πραγματικόν. Ἐξαιτίας ἐψαλλεν, σχεδὸν εἰς τὴν ἐντέλειαν, τὰ τεμάχια τῶν δυσκολωτέρων μελοδραμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀκούσει. Κατὰ τὸ 1850 ὀκταετίας ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φοράν δημοσίᾳ κατὰ τινὰ φιλοφρονιστικὴν συναυλίαν ἐν Νέας Ὑόρκῃ, ἡ ἐπιτυχία δ' αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀληθῆς θρίαμβος. Ἀπὸ τοῦ ὁγδοῦ μέχρι τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους συνατείδεῖται μετὰ τοῦ Στρακόσχ και πανταχοῦ συρρέουσι νὰ ἴδωσι τὴν μικρὰν αἰοιδόν.—Ὁ Στρακόσχ ἐνυμφεῖθη μίαν τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ Σαλβατόρι Πάττη, τὴν Ἀμαλίαν Πάττη ἢ το ἐπαρμένως στενὸς συγγενῆς τῆς Ἀδελίνας. Μεθ' ὅλην τὴν πρόωρον φήμην τῆς, ἡ μικρὰ Ἀδελίνα δὲν κατεφρόνει τὰς τέρφεις τῆς ἡλικίας τῆς, και ὅταν ἀντέτειναν εἰς αὐτὴν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, εἴξευρε τινὲς τρόπων νὰ κατεσχῆ. Οὕτω ποτὲ ἐν Κιγκιννάτῃ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Στρακόσχ νὰ ἀγοράσῃ αὐτῇ πιαγγόνα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ οὗτος δὲν ἔδωκε τὴν δέουσαν προσοχήν εἰς τὸ παιδικὸν τοῦτο αἴτημα, ἡ Ἀδελίνα, κατὰ τὴν ὄραν τῆς παραστάσεως, ἤρνετο ἐπιμόνης νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν σκηνήν. Ἐδέησε δ' ὁ γαμβρός τῆς, ὅπως τὴν μεταπέισῃ, νὰ μεταβῇ και ἀγοράσῃ τὸ ἄθυρμα. Ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου μέχρι τοῦ δεκάτου πέμ-

πτου ἔτους ἡ Ἀδελίνα μετέβη εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας· τῷ 1859 δὲ ἐψαλλε διὰ πρώτην φοράν ἐν Ν. Ὑόρκῃ ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Ἰταλικοῦ Μελοδράματος, ὅπερ διηύθυνεν ὁ Στρακόσχ. Ἡ ἐπιτυχία τῆς Πάττη μολοντότι ἐν τῷ αὐτῷ θεάτρῳ ἐψαλλον αἰοιδοὶ πεφημισμένοι, ὑπῆρξεν ἀπεριόγραπτος. Μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην ἐναρξίν ὁ Στρακόσχ ἐσχίσε τὸ συμβόλαιον, ὅπερ εἶχε συνάψῃ μετὰ τῆς Ἀδελίνας Πάττη, παρεχώρησε δ' αὐτῇ τὸ ἡμισυ ἐκ τῶν καθαρῶν κερδῶν ἐκάστης ἐσπέρας. Διὰ τοῦ πρώτου συμβολαίου, οὗ ἡ διάρκεια ἦτο πενταετής, ἡ ἀμοιβὴ τῆς αἰοιδῆς ὀρίετο εἰς 2,000 φράγκων κατὰ μῆνα τὸ πρῶτον ἔτος, 3,000 τὸ δεύτερον, 4,000 τὸ τρίτον και 6,000 τὰ δύο τελευταῖα. Πρὸ τριῶν ἐτῶν ἡ Πάττη ἐψαλλεν ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ λαμβάνουσα 25,000 φράγκων καθ' ἐκάστην ἐσπέραν. Ἐκ Νέας Ὑόρκῃς ἡ Πάττη μετέβη εἰς Λονδίνον, ὅπου τὸ θεάτρον τῆς Α. Μεγαλειότητος (Her Majesty's Theatre) ἐμισθῶσεν αὐτὴν ἀντὶ 10,000 φράγκων κατὰ μῆνα· ἀλλὰ ἀφικομένη εἰς Ἀγγλίαν εὐρε τὸ θεάτρον καλεισμένον, ἐνεκα πτωχεύσεως τοῦ διευθυντοῦ, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὸ Κόβεντ-Γάρδεν ἀντὶ 3,750 φράγκων μηνιαίως, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεάτρου μὴ ἔχοντος μεγάλῃν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ φιδικὸν τάλαντον νεαρῆς κόρης δέκα ἐπτά μόλις ἐτῶν. Βραδύτερον ἡ ἀμοιβὴ αὐτῆς αὐξήθη μεγάλως, ἀλλ' ἡ Πάττη δὲν ἔλαθε ποτὲ πλέον τῶν 3,000 φράγκων καθ' ἐσπέραν ἐκ τοῦ Κόβεντ-Γάρδεν, μέχρις οὗ ἐνυμφεῖθη μετὰ τοῦ Σαυχ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι οὔτε ἡ ἀμοιβὴ τοῦ Μάριο, οὔτε ἡ τῆς Γρίζης, εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δόξης αὐτῶν, ὑπερέβησαν τὰ 1250 φράγκα κατὰ παράστασιν. Ἡ Φρετζζολίνη ἠρέσθη πάντοτε εἰς τὰ 1000 φράγκα, θεωροῦσα μάλιστα τὸ ποσὸν τοῦτο ὡς ἰκανῶς μέγα και ἀνουμένη νὰ δεχθῇ πλείοτερα. Μετὰ τὸν γάμον αὐτῆς, ἡ Πάττη μετεκλήθη εἰς Ρωσσίαν ἀντὶ 7,000 φράγκα κατὰ παράστασιν. Πρῶτος ὁ Ἀμερικανὸς Ἀββέυ, διευθυντῆς τῆς Ὀπερας τῆς Νέας Ὑόρκῃς, ἐτόλμησε νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Πάττη 20,000 φράγκα δι' ἐκάστην παράστασιν, και ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ συμβληθῇ μετ' αὐτῆς, διότι ἄλλος Ἀμερικανὸς θεατρῶνης ἐκ πείσματος ἐπλειοδότησε κατὰ 5,000 φράγκα. Αἱ ὑπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀββέυ διδόμεναι ἀμοιβαὶ εἰσὶν αἱ ἐξῆς: ἡ Χριστίνα Νίλσον λαμβάνει 10,000 φράγκων καθ' ἐκάστην ἐσπέραν, ἡ Μαρκέλλα Σέμπρις 7,500, ὁ Καμπανίνη 5,000, ὁ Στάγγο 4,000, ἡ Σκάλη 25,000 φράγκων κατὰ μῆνα. Και ἔπειτα ἀποροῦσι τινὲς διατὶ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐκπίπτει τὸ Ἰταλικὸν μελόδραμα και ἔχασσε τὴν δημοτικότητά τῆς ἄλλοτε!

ΕΠΑΝΟΔΟΣ

[Ἐκ τῆς ἄρτι ἐκδόσεως Συλλογῆς τῶν Θαλασσιῶν]

Ἀπάνω 'ς τὸ κατάρτι μόνος τὸ ψηλὸ
Ἀπόστασα νὰ κάνω ὁ φτωχὸς καρτέρι,
Νὰ ρίξω τὴ 'ματιὰ μου 'ς ἄπειρο 'γιαλὸ
Και νάχω τὰ πανιά μας μοναχὸ μου ταῖρι.

Ἐ τὴν κόφα τὴ μικρὴ του, πόργος 'π' ἀγαπῶ,
Ποῦ μέσα 'ς τὰ σχοινιά του γύρω ξεπροβάλλει,
Ὁ καπετάνιος μόνος μ' ἔβαλε σκοπὸ,
Νὰ κρᾶξω 'σὰν προβάλλῃ τ' ἄγιο ἀκρογιαλὴ.

Ἄλλοιμονοὶ ὁ δόλιος τοῦ κακοῦ γυρνῶ
Ὀλόγυρα παντοῦ με πόνος τὴ 'ματιὰ μου,
Ἄπ' ὅπου κι' ἂν γυρίσω μόνος οὐρανὸ
Και θάλασσα μεγάλη βλέπω ἐμπροστά μου.

Ἐδῶ κ' ἐκεῖ κανένα φαίνεται λευκὸ
Πανὶ μέσ' 'ς τὰ πελάγη πέρα νὰ πετιέται,
Κ' ἐμπρὸς θαλασσοπούλι κἀποτε γλυκὸ
Τὸ δρόμο νὰ μᾶς δείχνῃ γλήγωρα θοιρέται.

Μ' ἀκόμη τ' ἀκρογιαλὴ πέρα πουθενᾶ
Δὲ φάνηκε, συντρόφια, 'ς τὸ φτωχὸ μου 'μάτι,
Τὴν ἄκρη του μαυρίλα δὲ μᾶς τὴ μνηστῆ
Κ' ἡ μέρα δὴν φεύγει πεταχτῆ, τρεχάτη.

Βορεῖά, μὴ μᾶς ἀφήσῃς! φύσα δυνατά!
Γοργὰ νὰ πῶμε μέσα 'ς τὸ νησί μας πρῶμα·
Λοστρόμε, ὄρσα! τράβα πέρα ἀνοικτὰ,
Κ' ἡ πλώρη μας τρεχάτη χώνεται 'ς τὸ κύμα.

Ἄχ! δέκα μῆνες τώρα μέσ' 'ς τὴ ξενιτεῖα
Μὲ πόνους και με πίκραις, με καύμοις γυροῦμαι,
Ὁ πῶθος 'ς τὴν καρδιά μας ἀναψε φωτιὰ
Κι' ἀπ' τὴν πολλὴ τῆς λαύρα ἔλοι θὰ χαθοῦμαι.

Ἐ τὸ Τούνεζι, 'ς τὸ Φέζι τὸ ἐξακουστό,
Ψαράδες 'ς τὸ κοράλλι, εἶδαμε τουρκάλαις,
Ἐ τοῦ Μπέη τὸ χαρῆμι τὸ λαχταριστό,
Μέσ' 'ς τὸ φλωρὶ ντυμέναις, πλούσαις, μεγάλαις.

Μᾶς ἐπιλήσαν χεῖλια νῶστιμα, γλυκά,
Πεῖο κάκκινια ἀκόμη κι' ἀπὸ τὸ κοράλλι,
Ἐκεῖ χιονάτα στῆθια εἶδαμε λευκά,
Ὀλόμυρα 'ματάκια και νεράιδας κάλλη!

Θεόρατα παλάτια, ἄπειρα, ψηλά,
Ἐ τ' ἀσῆμι 'ς τὸ χρυσάφι μέσα βουτηγμένα,
Περβόλια, πολιτεῖαις και χωριὰ πολλά
Ἐ τὴ φτωχικὴ 'ματιὰ μας ἔσαν δλοένα.

Μ' ἄλλοιμονοὶ τοῦ νούτῃ πάντα ἡ καρδιά
Δὲ γαίρεται ποτὲ τῆς ἐμμορφίαις τῆς ξέναις,
Κ' ἐν τῇ περνεῖ φορτοῦναις, θάλασσα φαρδεῖα,
Σὲ χῶραις φτερουγίζει ἄλλαις, μυρωμέναις.

Τὸ φιλῆμα τὸ ξένο ἦτανε γλυκὸ,
Μὰ πεῖο γλυκεῖα ἀκόμη ἔχει νῶστιμάδα,
Τὸ φιλῆμα τῆς μάνας τὸ ἀγγελικὸ,
Τῆς κόρης ποῦ προσμένει ἔχει πεῖο γλυκάδα.

Και μέσ' 'ς τὰ ξένα ψάλλον ἐμμορφα πουλιά,
Νὰ ψάλλουν πεῖο ἄραϊα 'ς τὰ δικά μας μέρη,
Σχορπιζοῦνε 'ς τὰ αὐτιά μας πεῖο γλυκεῖα λαλιὰ
Και πεῖο καλὸ περνοῦμε πάντα καλοκαιρί.

Παλάτια μιά 'ς τὰ ξένα ἔχουνε χρυσά,
Ποῦ τόσω τῆ 'ματιὰ μας τῆ φτωχῇ θαμπόουν,
Μὰ τὸ καλόβι, ποῦνε ἀγία ἐκκλησιά,
Χαραῖς καὶ εὐτυχίας τόσαις τὸ χρυσόουν!

Γι' αὐτὸ κι' ἔταν σὲ χώρα τρέχουμε γλυκειά,
Καὶ ἔταν 'ς τῆς ἀγάπης γέρουμε τὰ στήθη,
Καὶ ἔταν ἀπερνοῦμε θάλασσα κακιά,
Καὶ ἔταν γιὰ κοράλλια τρέχουμε 'ς τὰ βύθη,

Ὁ νοῦς μας 'ς τὴν πατρίδα πάντοτε ποτῶ
Καὶ τὸ φτωχὸ καλόβι τῆς χαρᾶς γυρεύει.
Σὲ δειρὰ γυρίζει πάντα φτερωτῶ
Καὶ ἔχαρα τὰ ξένα ὅλα ἀγναντεύει.

Ἄπῃνα 'ς τὸ κατάρτι μόνος τὸ 'ψηλὸ
Ἀπόστασα νὰ κάνω ὁ φτωχὸς καρτέρι,
Νὰ βίγω 'τῆ ματιὰ μου 'ς ἄπειρο γιάλδ,
Καὶ νῶχω τὰ πανιά μας μοναχὸ μου ταίρι.

Περσσότερο ἀκόμα φύσησε 'θωρειά!
Μοῦ φαίνεται πῶς βλέπω πέρα τ' ἀκραγιάλι...
Στερητά! Στερητά! συντρόφια, φάνησε στερητά!
Δοστρόμε! Καπετάνιε! ἢ στερητά προβάλλει..

ΔΝΤ. Θ. ΣΗΝΑΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
12 Ὀκτωβρίου 1888.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἐν τῇ θρησκείᾳ καὶ τὸ πιστεύειν σφόδρα καὶ
τὸ λαν ἀπιστεῖν εἶνε ἐπισηφάλες διὰ τὴν ἀν-
θρωπίνην ἀσθένειαν, ἥτις δὲν ἔχει ὄρον, οὐδέ
κρατεῖ ἑαυτῆς, ἀλλ' ἐκφέρεται τὸ μὲν εἰς δεισι-
δαμονίαν καὶ τύφον, τὸ δὲ εἰς ὀλιγωρίαν τῶν
θεῶν καὶ περιφρόνησιν ἢ δὲ εὐλάβειαν καὶ τὸ
μηδὲν ἄγαν εἶνε τὰ ἄριστα.

(Πλούταρχος)

Ὡς ὁ εἰς τοὺς λιμένας ἀναπτόμενος φανὸς τὰ
μέγιστα βοηθεῖ τὰ κλυδωνιζόμενα πλοῖα, ὁμοίως
ἀγαθὸς ἀνὴρ μεγίστης ὠφελείας πρόξενος γίνε-
ται εἰς πόλιν δυστυχούσαν. (Ἐπίκτητος)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πρὸ καιροῦ ἐγένετο λόγος περὶ νέου τινὸς γίγαντος
Ἑλληνος γεννηθέντος ἐν Ἀμισῶ. Περιερχόμενος οὗτος
τὴν Ρωσσίαν ἐφείλκετο θάυμασθον πάντων διὰ τῶν τε-
ραστῶν διαστάσεων τοῦ σώματός του. Περὶ αὐτοῦ ἔγρα-
φον ἐσχάτως εἰς τὸν «Ρωσσικὸν ταχυδρόμον» τὰ ἑξῆς·
«Ἀπέθανεν ὁ Ἕλληνας τὴν καταγωγὴν γίγας Ὀμηρος
Τιγκύρογλου, ἄνθρωπος ἀσυνήθους ἀναστήματος,
καθ' ὅσον τὸ ὕψος αὐτοῦ ἦτο τριῶν πήγων καὶ πέντε
ὀγδὼν τοῦ πήγου. Ὁ ἀτυχὴς γίγας ἀπέθανεν ἐν
νεαραιότητι ἡλικίᾳ ἐκ φθίσεως τὸ σῶμά του δια-
πραγματεύεται ν' ἀγοράσῃ δι' ἀντιπροσώπου του τὸ
μουσεῖον τοῦ Λονδίνου, πρὸς τοῦτο δὲ ἐπαρχειούη καὶ
μετεκομίσθη εἰς Ὀδησσόν. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς
ἐκφοράς του χιλιάδες λαοῦ ἀνέμενον εἰς τὴν εἴσοδον
τῆς οἰκίας του καὶ εἰς τὰς πέριξ ὁδοὺς, ἵνα ἴδωσι τὸ

περιεργότατον φαινόμενον τοῦ μεγέθους τοῦ σώματός
του. Πολλὰς λεπτομερείας τοῦ βίου του διδουσιν οἱ
πληθιάσαντες αὐτόν. Λέγεται δὲ ἐκοιμήτο ἐπὶ τριῶν
κλινῶν, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο ἐτίθεντο κατὰ μήκος, μία
δὲ ἐξ αὐτῶν κατὰ πλάτος. Διηγούνται ἐπίσης ὅτι ἐν
τῇ ζωῇ του δὲν ἐγένετο κρέατος, ὅτε δὲ κατὰ τὸν
καιρὸν τῆς ἀσθενείας του τῶ προτήνεγκοι κρέας νὰ
φάγῃ, οὗτος ἠρνήθη κατηγορηματικώτατα νὰ δεχθῇ
τοῦτο, μόλις δὲ ἐπέσθη νὰ ροφήσῃ ὀλίγον γάλα, ὅτε
πλέον εἶχον ἐξαντληθῇ αἱ δυνάμεις τοῦ πελωρίου ἀν-
θρώπου. Ἐν Συμφερουπόλει ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς
γενικῆς περιεργείας ἐπὶ ὀλοκλήρους μῆνας, συνεκεν-
τροῦτο δὲ ὁπισθὲν τοῦ πολὺ πλῆθος πάντοτε καὶ τὸν
ἠκολούθει ὅπου διημύνητο».

Ὁ τὸν γίγαντα τοῦτον ἀνακαλύψας κ. Σ. Ι. Σουρ-
μελιῆς καὶ περιαιγῶν ζῶντα πρὸς ἐπίδειξιν ἐκόμισεν
ἐνταῦθα τὸν νεκρὸν τοῦ πελωρίου ἀνθρώπου, ἵνα πα-
ραχωρήσῃ αὐτὸν ἀντὶ ἀμοιβῆς εἰς τὸ φυσιολογικὸν
μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἡ ἐκχώρησις δὲν ἐ-
πραγματοποιήθη, θεωρηθείσης ὑπερβολικῆς τῆς ὑπὸ
τοῦ κατόχου ζητουμένης ἀποζημιώσεως.

Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Μαρρόκου, ὡς γνωστὸν, ἀπηγό-
ρευσε πρὸ τινος τὸ καπνίζειν. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μα-
ρόκκου καπνίζουσι κίφ, ἦτοι τὰ ξηρὰ ἄνθη εἰδος τι-
νὸς καννάθου, καὶ ἐπειδὴ καπνίζουσι λίαν περιπα-
θῶς, ἢ ἀπαγόρευσις αὐτῆ ἐπέφερε γενικὴν δυσαρέ-
σκειαν. Ἐν τῇ πόλει Κασαβλάγκχα τελευταῖον προ-
κειμένου νὰ κατ' δημοσίᾳ σωρὸς κίφ ἀξίας 15,000
φράγκων, ὤρμησαν οἱ Μαρρόκινοι ἐπὶ τοῦ σωροῦ πρὸς
διαρπαγὴν, ἐξ οὗ ἐπῆλθε μεγάλη ταραχὴ, ἕνεκα τῆς
ὁποίας ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς 215 πρόσωπα.
Ποινὰ δὲ βαρύτεραι ἐπιβάλλονται εἰς τοὺς παραβά-
τας τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἐν Μακαάου π. χ. ἀπε-
κόπησαν τινὲς τὰ χεῖλη, εἰς ἄλλον ἐδόθησαν 100
—500 γενναῖοι ραβδισμοί, προτιμότεραι δὲ μὲν φαί-
νονται αἱ χρηματικαὶ ποιναί, διότι τὰ πρόστιμα δια-
νέμονται μεταξὺ τῶν ὑπαλλήλων. Ἐν τῇ «Ἐφημε-
ρίδι τῆς Κολωνίας» αὐτόπτης μάρτυς περιγράφει τὰ
βάσανα τῶν δυστυχῶν ἐκεῖνων, οἵτινες θὰ συλλληφθῶσι
παραβάται τῆς ἀνωτέρας διαταγῆς. Αἱ φυλακαί, λέ-
γει οὗτος, ἐν τῇ πόλει Γάγγερ εἶνε οἰκίσκοι ἐπὶ λί-
φου παρέχοντες ἀπὸ μακρῶν οὐχὶ δυοῦραστον θέαμα.
Ὁ ξένος δύναται νὰ ἐπισκερθῇ αὐτὰς ἀνευ μεγάλης
δυσκολίας. Διὰ τοῦ προδόμου βλέπει τις δεξιὰ καὶ ἀ-
ριστερὰ σκοτεινοὺς διαδρόμους, εἰς τὸ ἄκρον τῶν δι-
πολῶν ὑπάρχουσι αἱ θύραι πρὸς τὰ κελιά. Ἀνοί-
γοντες ἐν τῶν κελίων τούτων προσβαλλόμεθα ὑπὸ
ναυτιώδους δυσσομίας, διότι αἱ τρωγλῆαι αὐταὶ οὐδέ-
ποτε καθαρίζονται. Ἐὰν δὲ ἀναλογισθῶμεν ὅτι τι-
νὰς τῶν φυλακισμένων ἐνίοτε οὐδέλιος ἐξέρχονται ἔ-
ξω εἴτε διότι λησμονοῦνται ὑπὸ τοῦ δεσμοφύλακος
εἴτε διότι οὗτος διακίεται ἐχθρικῶς πρὸς αὐτούς, δυ-
νάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν τὴν ὄλην κατάστασιν αὐτῶν.
Οἱ καθαιρεγμένοι δὲν λαμβάνουσι τροφὴν παρὰ τοῦ δη-
μοσίου ἀλλὰ μόνον παρὰ τῶν φίλων ἢ συγγενῶν ἢ
διὰ τῆς ἰδίας ἐν τῇ τρωγλῇ ἐργασίας, πλέκοντες κα-
λάθους κ. τ. λ. Οἰκτροτάτη εἶνε ἡ θέσις τῶν ἄλυσ-
σοδέτων ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐγκληματιῶν, οἵτινες συνή-
θως ἀποθνήσκουσι ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν εἴσοδον
τῶν εἰς τὰς φυλακάς.»